

Владета Јеротић
ШТА СТВАРНО ЗНАЧИ БИТИ
ЗРЕЛА ЛИЧНОСТ?

*„Ми сад сви знамо, хоћемо слободу и да смо своју рођену кућу...
Слободу, добро, али то није воће што зрело у шешир пада ма коме.”
Вељко Петровић*

www.pravoslavlovo.net

Да, ми то сада већ добро знамо и томе је допринела не само савремена психологија већ и наше практично искуство, индивидуално и колективно, да слободу нема без зрелости. Ако се неко дете у школи и после школе понаша као и у породици пре него што је пошло у школу, или, што је исто, ако оно још и са шест година мокри ноћу у постељу, претерано се боји и сиса прст - у таквим случајевима суочавамо се са неуротичним, дакле незрелим дететом.

Ако неки младић или девојка са двадесет или више година још показује онакав бунт или онакво сексуално понашање какви су типични за доба пубертета - опет говоримо о незрелој младости која се још налази у стању тзв. продужене пубертетске кризе.

Најзад, када неки одрастао човек често мења своје партнере у браку или ван брака, што значи да није у стању да се веже за једног партнера и њему остане привржен и веран, или када тај „одрастао" човек по-казује изразито агресивно понашање према својој околини или према самом себи, свеједно да ли на своме радном месту, у возњи аутомобилом или према својој породици - јасно је да смо опет суочени са незрелим особама које ометају складан породични и друштвени живот. Што је већи број оваквих неуротичара у једном друштву, свакако су и мање шансе да то друштво оствари своје циљеве и омогући природан развој многих потенцијалних могућности, односно способности које се несумњиво налазе у сваком човеку.

Данашњи психолози и психијатри, и када заступају различите ставове, сложили су се око неких значајних и за све људе типичних критеријума који могу приближно тачно да одговоре на тешко питање: шта заправо човека чини зрелом и целовитом личношћу?

Морамо, најпре, поћи од признате чињенице да нема потпуно зреле личности или, како се то стручно каже, личности која би била потпуно интегрисана. Постоје само ступњеве зрелости који се, више или мање, приближавају овој замишљеној, идеалној целини личности. Добро је овом приликом поменути став да практично нема граница човековог сазревања у току читавог његовог живота. Иако је несумњиво да су најважнији услови у којима личност сазрева, они које ствара родитељска кућа у раној младости детета, ипак и касније животне околности, као и ендогена, вероватно конституцијом и наслеђем примљена способност личности за доживљаје и трансформацију имају значајан удео и свој допринос како у накнадном сазревању личности тако и у могућности плодног мењања и све самосталнијег развоја ове личности. Биографије великих људи (али не само њих) довољно убедљиво доказују ову претпоставку.

Укратко ћемо дати оне најважније критеријуме у психологији који одређују снагу човековог Ја, односно указују степен његове зрелости, при чему редослед ових критеријума не мора да означава и њихов значај. Чини нам се, чак, да сваки од њих има приближно подједнаку вредност и подједнак значај.

1. Способност за вољење неког другог, а не само себе самог

Нарцистичке личности, када су уопште у стању да некога воле, ово чине тако што у партнеру воле себе самог, и то или себе из садашњости, или себе из прошлости, или себе онаквог каквог би желели да стекну у будућности. Јасно је да таква љубав партнера није у стању да се било чега одриче, што значи да подноси жртве, принцип на коме се заснива сам живот и без кога се не може замислити не само складна породица већ ни складно друштво.

2. Способност контролисања сопствених нагона и импулса

Управљање својим агресивним и сексуалним енергијама које су нам биолошки дате, у виду урођених нагона, започиње врло рано и колико правилно контролишу те нагоне прво родитељи, а касније и друштво, умногоме зависи будући развој личности. Импулсивно препуштање наглим експлозивним пражњењима ових енергија, са последицама које су нам из свакодневног искуства свима добро познате, није само „фатум“ наше индивидуалне прошлости и нашег националног темперамента већ и слабост, неуроza и незрелост сваког појединца који ништа не чини да би васпитао вољу и моралну хигијену својих анималних прохтева.

3. Способност подношења непријатности, бола и патње

Принцип апсолутног задовољства коме, према Фројду, тежи мало дете, а који је Фројд с правом супротставио принципу реалности, непрекидно вреба сваког од нас и зато мора стално бити под нашом свесном контролом како не бисмо дозволили да други уместо нас подносе бол и патњу (као синониме живота). Избегавање сваког бола, и физичког и душевног (отуд претерана употреба лекова и злоупотребљавање комфора), карактеристика је нашег доба, које и овде показује све одлике инфантилног регресија.

4. Поседовање зреле, а не инфантилне савести

Зрела савест се показује како у толеранцији, али и контроли својих нагонских жеља, тако и у толеранцији али и будности према захтевима свога моралног бића. Незрела савест, напротив, заснована на претњама страху и осећању кривице, понаша се према самој себи или својој околини садистички или мазохистички. Онакво човеково Над-ја, које је у детињству изграђено под утицајем претерано строгих родитеља, или није уопште довољно изграђено због родитељске занемарености, или што ови и сами нису у себи изградили своју савест - ствара од људи мучитеље других или неуротичне мученике који због претераног осећања страха кривице траже своје тлачитеље. Насупрот тзв. развојној идентификацији, која је једино нормална и код које личност уноси у себе као узор особе које воли и цени, у патолошким случајевима тзв. одбрамбене идентификације не постоји у основи личности емоционална приврженост, већ потреба за осећањем сигурности. У таквим случајевима личност се осећа угрожена, па не могавши да се ослободи страха на други начин, почиње да се поистовећује са особом која је извор стрепње. Из такве идентификације развијају се претеране маскулине или феминине особине личности, које онда делају у правцу садистичке или мазохистичке оријентације у животу.

5. Умерена агресивност без реакције беса или мржње, али и без претеране бојаљливости

Ако су нам и агресивност и сексуалност дати као сиров материјал који чека своју племенитију обраду, онда је природно да на њих морамо да рачунамо и детињасто је затварати очи пред овим моћним силама. Потиснута агресивност која није нашла одушка у моменту када је то било неопходно и у мери која одговара ситуацији и нашим обавезама као етичким бићима, остаје неискоришћена, дивља снага која се кад-тад мора да испразни, и то најчешће у некој адекватној ситуацији и са појачаним интензитетом.

6. Способност да будемо независни

Овакву способност поседује само она личност која је већ успешно у себи развила све друге, раније поменуте способности. Она је циљ и круна индивидуације и једина стварна залога али и услов слободе. Нема стварне слободне личности независне и самосталне, а која тиме није не само изолована и усамљена већ и на претеран, неуротичан начин ангажована у друштву. Само независна, дакле слободна личност зна за тајну зрелог понашања у коме се даје „Богу Божије, а цару царево“.

У најкраћим цртама изнели смо неке од најважнијих критеријума по којима савремена психологија и психијатрија процењују зрелост неке личности. Свако од нас треба да процени колико оне вреде и колико одговарају објективном суду наше сопствене личности. Сваки од нас мора најпре да одговори на питање колико је сам на себи постигао и шта је до сада учинио са својим урођеним и задобијеним талентим

Тек тада можемо да се окренемо друштву и да с правом од њега очекујемо подстреке за рад.

Нема зрелог друштва без зрелих индивидуа. А њих не ствара само друштво већ и самоваспитање. Наиме, нема друге одговорности, као што рече један наш филозоф, од самоодговорности.